

ÖREGASSZONY

Ma déli 12 órakor nyílik meg a múzeum kupolacsarnokában Vincze András grafikai műveinek kiállítása. Képzőművészeti anyagban szereplő Öregasszony című grafikát közöljük.

Marlene Dietrich szótára

Marlene Dietrich német filmszínésznő akkor hagyta el Németországot, amikor a hitlerista tábornokok hódító hadjáratukra készültek. Akkoriban sok művész hagyta el a náci Reichet, de Marlene Dietrich emigrációja nem egyszerű szökés volt a pokolból, hanem politikai cselekedet, nyílt kihívás a fasiszta kormánnyal szemben. A filmszínésznő minden lehetséges eszközzel folytatta a harcot a fasiszmus ellen: a háború alatt például a szövetséges haderők katonáinak tartott előadásokat.

Marlene Dietrich amerikai filmszereplése Hollywood számára egész korszakot jelentett. Több tucat filmben szerepelt természetesen ezek között a legkülönbözőbb zsánerű filmek voltak, de Marlene Dietrich nem minden nap tevékenykedett a színpadon, hanem a mozgóképi szerepeket is megkapta. Mindegyik számára a kasztyósított és az eléggé magas művészi színvonalat.

Marlene Dietrich nemrég könyvet írt, amely »Marlene Dietrich szótára« címet viseli. Ebben az igen eredeti könyvében a világhírű film- és színházi sztár a legkülönbözőbb kér-

désekkel kapcsolatos gondolatokat közli az olvasóval. Ragadjunk ki néhány példát ebből a nem mindennapi lexikonból.

ANYAI SZERETET. A legizgalmasabb és a legszenvedélyesebb formájú szeretet.

AUTOMOBIL. A férfiak kedvenc játéka.

ÉLET. Az élet nem vakáció. És aki ezt a szempon- tot a magáévá teszi, annak életében elég vakáció lesz.

GAZDAGOK. Többségük nagyon unalmas emberek.

HIBÁK. Ilyesmik mások- nak vannak.

MEGSZOKÁS. Gyakran összetévesztik a szeretettel.

MOGORVASÁG. Megöli a szeretet.

GYÜLÖLET. 1933-tól 1945-ig gyűlöltem. Nehéz úgy élni, hogy az ember gyűlöl. De ha ezt a körülmények kö- vetelik meg, hozzá kell szokni a gyűlölethez. Én aligha tudnék bárkit is gyűlölni azért, mert személy szerint nekem okozott kárt. Ahhoz, hogy gyűlölni tudjak, a szem- mélyemnél sokkal nagyobb valaminek kell kárt okozni.

HIROSIMA. »Az a bomba, amely Hirosimára hullott le, Amerikára is lehullott. Nem városra, nem hadüzemre, nem hajógyárra esett le.

Nem pusztított el sem temp- lomokat, sem iskolákat, sem embereket. De lehullott, le- esett és felrobbant s meg- rázta az egész országot. O, istenem, könyörülj meg gyermekeinken, könyörülj meg Amerikán.« Herman Hagedorn, 1946. Ezek a so- rok az 1948-ban napvilágot látott Barlett »Szárnyas szá- vak« 12-ik kiadásában olvas- hatók. Kimaradtak viszont az 1955-ös 13-ik kiadásból. Nem a mai idők jele ez?

OROSZOK. Szeretem az oroszokat humorérzékük mi- att s azért, mert mélyek az ér- zeéseik, mert megvették a nyárspolgárokat. Lelki- vilá- guk mély. Le tudnak szállni a legnagyobb mélységekig s fel tudnak szállni a legma- gasabb csúcsokra, soha sem képesek megmaradni a lagy- matag embertípus kedélyé- nek veszélytelen színvonalán. Ez a benyomásom akkor ala- kult ki, amikor megismer- kedtem az orosz irodalom- mal. Ezt aztán igazolták az orosz emberekkel való ta- lálkozásaim.

ÖNFEGYELEM. A leghas- zonosabb az összes fegyelem közül.

TARTÁSDÍJ. Kitalált a sze- relem elmúlásával keletke- zett légüres teret.

Fordította: SÁRKÖZI GYULA

Mosolygó színház

JÓ METÓDUS

Juhász Gyulával egy szí- néssz arról vitatkozott, hogy hol van az a jelenet Az em- ber tragédiájában, amikor a tudós azt mondja Ádámnak, hogy a nap négyezer év múlva ki fog hűlni. Juhász azt mondta, hogy a kérdéses passzus a falanszter-jelenet- ben van. A színész ezt vitat- ta.

— Mit vitatkozunk? — mondta Juhász. — Azonnal megmutatom a könyvből.

Ezzel előkereste Az ember tragédiáját, és bebizonyítot- ta, hogy neki van igaza. Az- tán mosolyogva tette hozzá:

— Jegyezd meg, hogy én csak olyankor nézek meg valamit a könyvben, ha biz- tosan tudom.

GYILKOSOK

A húszas években történt, hogy Harsányi és Szentivá- nyi, mindketten a szegedi színház tagjai, együtt írtak darabot. Egy este a korzóról lassan sétálva a Kass felé haladtak. Útközben arról vi- tatkoztak, hogy a dráma egyik alakjának a harmadik felvonásban meg kell-e hal- nia? Szentiványi azon a vé- leményen volt, hogy élhet, Harsányi viszont amellett káncoskodott, hogy meg kell halnia.

— Hadd éljen szegény — mondta Szentiványi.

— Nem — kiabálta Har- sányi —, annak az embernek meg kell halnia.

— De hogy haljon meg?

— Majd meggyilkoljuk!

Az emberek megdermed- ve hallgatták ezt a párbe- szédet és egész tömeg cso- portosult köréjük. Amikor a színház elé értek, egy nő hang felszivitotta:

— Rendőr! Gyilkosok! Fogják el őket!

Kálmán László gyűjtése

Miért haragudott Móra Ferenc?

A nagy író első háborúellenes írásai

Fél évszázaddal ezelőtt, az 1912—13. évi balkáni ellen- ségeskedések folyamán az Osztrák—Magyar Monarchia fenyegető magatartása miatt állandóan fennállt annak a veszélye, hogy hazánk is há- borúba sodródik. Országunk egész lakossága — köztük a haladó értelmiség is — fel- emelte tiltakozó szavát a bé- csi agresszív külpolitika el- len. A békeért küzdő intel- ligencia sorából kimagaslott Szeged nagy írója: Móra Ferenc.

Móra ekkor már a Szegedi Napló szerkesztője. Ezekben az években közelített a radi- kálisokhoz. Politikai balra- tolódása és őszinte, becsületes humanizmusa egyaránt arra készítette 1912 őze és 1913 nyara között, hogy felemelje szavát a militarizmus ellen. A Szegedi Naplóban megje- lent írásai ékezőszoval tanú- sítják ezt.

Már 1912 karácsonyán egyik írásának meghökkenő címet adott: *Haragszom a Jézuskára!* Vajon miért mondta ezt? A válasz egy- szerű. Szemrehányóan mon- dja Jézusnak a karácsonyi ajándékokkal kapcsolatban: Csak ebben az egy házbán is, amiben szellemi, hár- rom kis barátodnak hoztál kardot, puskát, csákot, trom- bitát és más efféle öldöklő rekvizitumokat. Írásában Móra célzott arra, hogy a korai kereszténység — mely még a szegények vallása volt — eltörölte a véraldo- zatot. Mert akkor, hogy már a csecsemőgyereket rákapa- tott a gyilkolás vágyára a szeretet örvén adott minia- túr fegyverekkel? Érződik minden sorából: az író hu- manizmusa borzad attól, hogy a militarizmus már a játékot kedvelő gyerekekre is kiterjeszti romboló befolyá- sát.

SIMON LAJOS:

Mint a füvekkel született madár

En már lehetnék meglehetősen, mint jólakottak éhezés után, mint aki tudja: kölesönös a vágy, s halálig ég a páros lángolás. Ha gyermekkorom lányomra nézek, — micsoda messzi, mélyben hagytam azt! — lehetnék mostan olyan boldog is, mint a füvekkel született madár. De mint morajló pályaudvaron az indulók a vonatkezdést, úgy várlak kor, te kor, amelyben nemcsak rakéta száll, de száll a lélek is, mert nem költői ember-butaság, se kín, se gond, se nyomorult szegénység, hisz mindannyian olyanok leszünk, mint a füvekkel született madár, mely nem tudja, hogy inséges a tél, mint a játékból dolgozó gyermek, majd játszódóvá eljártuk a munkát és még az ember szerelmében is csak szépséges-szép boldogság terem!

Egyes írásaiban már köztár- saságot kívánó célszások is napvilágot láttak. Ezt az úri állam bűnnek tekintette. 1913 nyarán a szegedi ügyészség indítványára »királyszerítés« címen eljárást is indítottak Móra ellen. Ez a procedura is olyan élményt jelentett az író számára, amelyet nem felejtett el aztán élete vé- géig...

Móra Ferenc 1912—1913 évi háborúellenes írásai egy tiszta, humanista lélek ösz- tönös lázadását jelentik egy embertelen világ sötét gya- lázata ellen. Fontos állomá- sa volt ez az író fejlődésé- nek. 1912—13. évi állástog- lalásának természetes követ- kezménye volt, hogy később, az első világháború folya- mán meg határozottabban nyilvánította véleményét eb- ben a kérdésben.

Merényi László

Julius Lenko;

Este a Gellérthegyen

Előtte fekszik most a fénylő város, hová egyszer máglyát szánt hordani József Attila, mikor még az átkos királyi önkényt hódoltak tornyal. Királyok múmiáit láva fedi immár, s a Hegy hírdeti a házak felett fenn: nem királyi, más rend uralkodik itt már munkás palástú bíbor-öltözeten: az, mely a gyárak kürtőjéből lángol a bársony égre a láthatáron át, s amely tüzek az első pirkadáskor nyílt lobra szították Attila szavát. E komor kohók villó tűzébe dobták új törvényt szabó munkászekerek a zord múltat és sok-sok búne cifra rongyát és véle együtt a kuldus népnymort. Így járom itt a várost, már csak a jót keresve, és közös dolgok terhe nyom, míg éji órák csendjén (fáradt haját a vén Duna) a gond és álom révbe von. Szlovákból fordította: JESZENSZKY SÁNDOR

Papp Zoltán:

Akkor majd este nyolckor

A férfi negyvennek látszott. Az asszony nem lehetett több har- mincnál. Az ajtó mellett ültek le. Csak úgy nyakabátban.

Férj és feleség — gondolta a pres- zósónő. Negyedik éve dolgozik már itt. A maga módján osztályozza az embe- reket.

— Két duplát? — törölgette előttük az asztalt.

— Igen — mondta a férfi —, kettőt.

— Sok cukorral — bölintott a nő.

Kint hideg volt, idebenn kellemes meleg. A férfi levette a szemüvegét és zsebkendőjével kezdte törölgetni a bejárásodott üveget. Ujjai, köztük a zsebkendővel lassan jártak körbe-kör- be.

— Most olyan furcsán nézel.

Arcáig emelte a szemüveget és rá- lelt.

— Így a porszemeket is leszedem róla — mondta. Ujjai, mint a rák ol- lója, összecuszkodtak, szétnyitottak. A kockás zsebkendőn éles ráncokat ve- tett a gyűrődés. — Nem szeretném, ha összecuscolódna.

A nő hátradőlt a széken.

— Furcsán nézel — mondta megint. Feléfordult. Arcára fényt vetett a kirakatüveg, barázdákat és pókháló- ráncokat rajzolt ki rajta. Bőre puffadt volt, szeméjára petyhűdt. Szemhéja reszketett.

— Nem látok semmit — mondta halkan. — Csak karikákat és elmo- sódott foltokat.

A nő hallgatott.

— Csak a hangodról tudhatom, hogy itt vagy mellettem. — Jobbkezé- vel tétova mozdulatot tett, megérin- tette a felesége karját, végighúzta te- nyerét a bolhós szöveten. — Mondj valamit...

A kar megrándult, elhúzódt a si- mogató tenyértől.

— Meleg van itt. Levetem a kabá- tom.

Most csapódott a szárnyasajtó, be- sétált rajta egy fiatalember.

— Jónapot — köszönt, csak úgy, mindenkinek.

Valahol ihatott már. Bambán mo- solyogott. Megbotlott a felkunkorodó kókuszszőnyegben. Egy pillanatra megtántorodott. Már majdnem elzu- hant, de aztán visszanyerte egyensú- lyát. Csak a homlokára ült ki egy- két verejtékcsepp.

— Pardon — dűnnyögte, és vigyo- rogra elkapaszkodt a sarokba.

De akkorra már apró üvegcsere- pek heverték szerteszét a min- tás kővön. A csörömpölés sem volt több, mint amikor kettéroppananak egy üvegtől.

— Jaj, a szemüvegem! — hajolt vaksin előre és tenyerével végigsepe- rte a kököcskát. Mutatóujja bele- akadt a vastag szarukeretbe, s az üveg helyén tapogatta a semmit.

— Meglőkött — hajolt hozzá köze- lebb a nő.

— Nem ért hozzám.

— De én láttam, hogy meglőkött.

— Csak a hangját hallottam.

— Szemtelenül vigyorgott...

— Éreztem, hogy valaki áll mellet- tem.

— ...de te csak hallgattál...

— Összerezentem.

— Megijedél.

— Akkor ejtettem el a szemüveget.

— Gyáva.

— Az esztékában majd felíratok egy új üveget.

De a másik már hallgatott.

Veszekednek — gondolta a pres- zósónő. Mindjárt tudtam, hogy há- zasok. Dühösen megrántotta a pres- szógép karját. Egye meg a fene, már alig van gömb! Még szerencse, hogy ilyenkor szombat délután kicsi a for- galom. Csak ezek ketten, meg az a részeg pali a sarokban. Még öt perce

sincs itt és már a harmadik konyakot kéri.

— Viszem már, kérem! A fiatalember egyből felhajította. Aztán szódát ivott rá, lassan, kortyol- gatva. Csak most nézte meg jobban a nőt. Szemben ült vele, térde fölé hú- zódott szoknyával. Nem is olyan öreg — gondolta. A melle szépek látszik. Most megismem meg egy feketét... Legalább idénén. Mert csak az a vaksi pali bámul?...

— Ne veszekedjünk, szívem — mondta a férfi az ajtó mellett, az asztal- nál. Tapogatózza keresgélte a tá- nyér szélén sorakozó cukordarabká- kat. Egy. Kettő. Három. Négy.

Gözögött a fekete. Lassan kavár- gatták. A kanál néha csörrenve ütődött a pohár falához. A fiatalem- ber kitartóan bámult. Nagy füstkariká- kát fújt maga elé, mintha mögéjük akarna rejtőzni. A nő most észrevet- te. Megrezent. Lopva visszapihan- tott, aztán — arcán a gőg és a düh fátylóval — tüntetően elfordult.

— Ígyad gyorsan a feketét, és men- jünk.

Férje közelebb húzódtott.

— Ne, várjunk még.

— Mit akarsz?

— Igunk valamit. Még nem merek elindulni. Tudod, így szemüveg nél- kül...

A nő idegesen megrántotta a vál- lát.

— Menjünk.

— Úgy kell vezetned, mint egy va- kot — törölte meg verejtékező hom- lokát.

A fiatalember most felemelte kezét és végigsimította a halántékát. Több- ször ismételte ezt a mozdulatot. Köz- ben mereven bámult és vigyorgott.

— Hát maradjunk — mondta só- hajta a nő.

— Nem haragszol?

— Nem, dehogy. Kérjél valami italt.

— Jó. Valami erőset. Tudod...

most félek... Mintha vak lennék... és arra gondolok, hogy akik itt ülnek körülöttünk... akiknek nem kell szemüveg... és látnak...

— Nincs itt senki. Majdnem egye- dül vagyunk.

— Mégis olyan rossz — halkult el